

Jak jsou Češi schopni uspět v mezinárodním srovnání vědomostí a dovedností?

Téma: Ministr a Ministerstvo školství ČR

8.2.2012 Týdeník školství Strana 5

Regina ROTHOVÁ

Máme k dispozici mnoho informací o výsledcích vzdělávání u školních dětí. V roce 1992 se Česká republika zapojila do aktivit Mezinárodní asociace pro hodnocení výsledků vzdělávání a od roku 2000 do aktivit Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. Ty testují školáky ve 4., 8. a v 9. třídě a v 1. ročnících středních škol. K dispozici však máme také informace o vědomostech a dovednostech dospělých.

Co tedy můžeme říci o vědomostech a dovednostech české populace? O tom jsme mluvili s národní koordinátorkou mezinárodního výzkumu vědomostí a dovedností dospělých OECD PIAAC RNDr. Janou Strakovou, Ph. D. „Výzkumy v žákovské populaci jsou zaměřeny na zjišťování čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti. Výsledky českých žáků byly dlouhodobě nadprůměrné v matematické a přírodovědné gramotnosti, zatímco ve čtenářské podprůměrné. V posledních letech se výsledky žáků 1. i 2. stupně ve všech sledovaných oblastech zhoršily.“ Podle Jany Strakové je zásadní, jak se promítne tento pokles v žákovské populaci do té dospělé.

Dospělí uspěli V roce 1998 už jeden průzkum mezi dospělými proběhl a pozice České republiky v něm byla dobrá. Zjišťovala se úroveň numerické gramotnosti (používání matematiky v běžném životě), dokumentové gramotnosti (práce s nesouvislým textem: tabulkami, grafy, seznamy) a literární gramotnosti (práce se souvislým textem). Dobrá úroveň se projevila v prvních dvou oblastech. V numerické gramotnosti se čeští dospělí občané umístili na 3. místě z 22, v dokumentové na 7. místě. Literární gramotnost byla nejhorší. Výsledky dospělých vykazovaly tedy stejný trend jako výsledky žáků. Ti také byli nejhorší ve čtenářské gramotnosti a práce se souvislými texty jim šla daleko hůře než práce s texty nesouvislými.

Jak dopadneme o 13 let později?

Nyní se výzkum v dospělé populaci po 13 letech opakuje. U občanů ve věku 16 - 65 let je zjišťována úroveň matematické a čtenářské gramotnosti a dovednosti řešit problémy v prostředí informačních technologií.

Výzkum by měl poskytnout některé informace, které dosud nemáme. Jednou z nich je porovnání vědomostí a dovedností absolventů středoškolského vzdělání. Toto srovnání nám dosud chybí a je přitom velmi důležité, protože například v České republice 96 procent dětí absolvuje středoškolské vzdělání. Žáci tedy již nekončí školní přípravu na konci povinného vzdělávání, jako tomu bylo dříve, ale na konci střední školy. Výzkumy na výstupu ze střední školy se ale neprovádějí, protože se docházka do střední školy v jednotlivých zemích významně liší. Středoškoláci propadli Jediný výzkum, který nám poskytl informace o vědomostech a dovednostech žáků na výstupu ze středoškolského vzdělávání, byl výzkum matematického a přírodovědného vzdělávání v roce 1995. V tomto výzkumu excelovali naši žáci 8. ročníků, ale výsledky středoškoláků byly podprůměrné. Jiné evropské země, třeba severské státy, pak dohnaly handicap ze základní školy a naše děti předstihly.

Učni jsou v pozadí Výzkum PIAAC by nám měl poskytnout také podrobnější informace o vědomostech a dovednostech učňů a jejich vzdělávacích potřebách. V současné době se mluví o potřebě zabránit úbytku žáků v učňovském vzdělávání. Málo ale hovoříme o tom, zda jsou učňové vzdělávání dobře, zda jejich příprava odpovídá potřebám současného pracovního trhu a současného života. Výzkum zjišťuje, jaké vědomosti a dovednosti respondenti podle vlastního názoru potřebují v běžném životě a v práci, jaké vědomosti a dovednosti by jim pomohly lépe se uplatnit. „Nedivila bych se, kdyby výzkum ukázal potřebu vzdělávací cíle v odborném, a zejména učňovském vzdělávání významně modifikovat. V současné době mají absolventi středního vzdělávání bez maturity nejvyšší míru dlouhodobé i krátkodobé nezaměstnanosti a uvádějí, že je škola nepřipravila dobře v cizích jazycích a na práci s informačními technologiemi. Zaměstnavatelé sice volají po učních, ale ti pravděpodobně nejsou vzděláni tak, aby mohli zaměstnavatelé jejich vědomostí a dovedností využít.“

Testování v 5. a 9. třídách Testování v České republice bylo dosud do značné míry doménou mezinárodních výzkumů. Teď chystá MŠMT testování v 5. a 9. třídách. Mohou testy nějak zásadně zlepšit výsledky českých žáků? „Mezinárodní zkušenosti ukazují, že testování samo o sobě zlepšení nepřináší. Je důležité, aby bylo provázáno systematickou podporou vyučování a učení. Mezinárodní

pedagogická . e áod zdůrazňuje potřebu ká komunita zdů sledovat výsledky žáků průběžně a poskytovat pravidelné informace o jejich vědomostech, dovednostech a konkrétních cestách k jejich zlepšení. Aby mohli průběžně sledovat pokrok jednotlivých žáků, potřebují učitelé vymezení toho, co mají žáci umět, a nástroje, které jim umožní diagnostikovat vzdělávací potřeby jednotlivých žáků.“

Foto autor| FOTO: Stanislav JUGA